

ปฏิรูปการศึกษา เรียนรู้จากผู้ประสบความสำเร็จ : ฮ่องกง

ฮ่องกง ดินแดนแห่งตะวันออกพบ ตะวันตก (East meets West) แผ่นดินเกาะที่หลอมรวมเอาปรัชญา ตะวันออกกับปรัชญาตะวันตกเข้า ด้วยกันอย่างผสมผสานกลมกลืน จากผลการประเมินคุณภาพ การศึกษาของ PISA ครั้งล่าสุด พบว่า คุณภาพการศึกษาของ แผ่นดินแห่งนี้ มีคุณภาพสูงอยู่ใน ระดับต้นๆ ของโลก ดังนี้

ทักษะการอ่านภาษาจีนอยู่อันดับ ที่ 4 คณิตศาสตร์อยู่อันดับที่ 3 และ วิทยาศาสตร์อยู่อันดับที่ 3 จาก จำนวน 65 ประเทศทั่วโลก จึงเป็น ตัวอย่างของประเทศที่จัดการศึกษา ประสบผลสำเร็จ ประชาชนมีทักษะ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นทั่ว โลกต้องจับตามอง

ที่เห็นได้ชัดเจนคือ คนมีความสามารถในการสื่อสารด้วยทักษะภาษาที่จะก้าวเข้ามามีบทบาท ทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลกในศตวรรษที่ 21 ถึง 5 ทักษะ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และการค้าขายธุรกิจแนวใหม่

ฮ่องกงภายใต้การปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีระบบการปกครองแบบ 1 ประเทศ 2 ระบบ คือ เป็นคอมมิวนิสต์และเป็นเสรีประชาธิปไตยเศรษฐกิจทุนนิยม ที่ประชาชนเข้าใจสถานะของตนเอง ตระหนักในสถานะทางการเมืองของตนเองที่ตรงกัน รัฐบาลที่บริหารฮ่องกงได้มีเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะต้อง เตรียมคนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้มีทักษะในอนาคตในศตวรรษที่ 21 สร้างประชาชนให้มีความเป็นสากล มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีความคิดเชิงวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ มีความสามารถในการสื่อสารในภาษาที่สำคัญของโลกคือ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เทคโนโลยีการสื่อสาร การค้าธุรกิจที่ใช้เครื่องมือ ICT (Communication) และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) เพื่อ

เตรียมเกาะฮ่องกงให้เป็นประเทศที่เปิดเสรีทางการค้า เป็นศูนย์กลางทางการเงิน เป็นศูนย์กลางทางการเดินทาง และเป็นศูนย์กลางการนัดพบ

ปี ค.ศ.2000 เป็นปีที่ฮ่องกงมีนโยบายเรื่องการปฏิรูปการศึกษาที่ชัดเจน ถือเป็นปีที่เริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ ที่ได้กำหนดเป็นจุดสตาร์ทของการปฏิรูปการศึกษา รัฐบาลได้ประกาศการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นวาระแห่งชาติคือ "East Meets West Rich & Stimulating Environment" ที่ประชาชนมีความตระหนักร่วมกัน ครู ผู้บริหารการศึกษา ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทุกคนได้รับรู้ถึงสภาพความจำเป็นของประเทศที่จะต้องเปลี่ยนแปลง (Reform) ให้ทันกระแสโลก เป็นการเตรียมประชาชนคนรุ่นใหม่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยเตรียมความป็นสากล ความเป็นนานาชาติ การสื่อสารผ่านสื่อสารสนเทศเทคโนโลยี การค้าขายเป็นศูนย์กลางการเงินและการค้าโลก โดยการหลอมรวมเอาจุดเด่นของวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตก เข้าด้วยกันอย่างผสมผสานกลมกลืน สร้างความทันสมัย ความร่ำรวย ความมั่งคั่งให้แก่ประเทศ และให้ทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่ทุกคนเข้าใจตรงกัน

ฮ่องกงใช้เวลาทำการปฏิรูปการศึกษาอยู่ 12 ปี โดยเริ่มเมื่อ ปี ค.ศ.2000 การปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างน่าชื่นชม ฮ่องกงกล้าที่จะยกเลิกระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมของอังกฤษแทบทั้งหมด สร้างความเป็นนานาชาติที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิถีชีวิตเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าได้อย่างเหมาะสม ได้ทุกระบบ ให้ยกเลิกการสอบแบบ o-Level และ A-Level มาเป็นการสอบระดับชาติเพียง 1 ครั้ง ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 9 ปี เป็น 12 ปี ขยายเวลาเรียนจบในระดับปริญญาตรีจาก 3 ปี เป็น 4 ปี รัฐบาลฮ่องกงยกเรื่องทำการปฏิรูปการศึกษาอยู่ 4 เรื่อง คือ 1)ระบบของหลักสูตร 2)ระบบกระบวนการเรียนรู้ 3)ระบบทางการศึกษา และอื่นๆ

หลักสูตรใหม่ทางการศึกษาของฮ่องกงมีแก่นปรัชญาทางการศึกษาของ "ขงจื้อ" ซึ่งตัวแทนของวัฒนธรรมตะวันออกที่มีความลุ่มลึกมีวิถีชีวิตที่มีคุณค่า ผสมผสานกับปรัชญาของนักปราชญ์ตะวันตกคือ "อาริสโตเติล" ที่มีวิธีการแสวงหาความรู้ การค้นพบ ผ่านการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ ซึ่งเป็นศาสตร์ของทางตะวันตก

การปะทะกันของทั้งสองวัฒนธรรมดังกล่าว นำไปสู่ "สิ่งที่ดีกว่าเพื่อชาวฮ่องกง" จนนำมาสู่ปรัชญาของหลักสูตรการศึกษาของฮ่องกง ที่เด็กของฮ่องกงทุกคนจะได้รับการพัฒนาแบบรอบด้านและได้รับการศึกษาตลอดชีวิต (Whole Person Development & Life-long Learning) ตามความสามารถ ตามความสนใจ และตามค่านิยมที่หลากหลาย สังคมของฮ่องกงมีส่วนช่วยเพิ่มศักยภาพของต้นทุนมนุษย์ (Human Capital) ซึ่งทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสูงขึ้นและทำให้ฮ่องกงเป็นเมืองนานาชาติยิ่งขึ้น

รัฐบาลของฮ่องกง จัดให้เด็กทุกคนได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอนให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียน (Learn How to Learn) ส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนเห็นคุณค่า ทักษะคิด ค่านิยมทักษะที่สำคัญที่จำเป็น และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

โครงสร้างของหลักสูตรของฮ่องกง การศึกษาขั้นพื้นฐานมีอยู่ 3 กลุ่มวิชา คือ **1)กลุ่มวิชาแกน (Core subjects)** มี 4 วิชา ได้แก่ วิชาภาษาจีน วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาศิลปศาสตร์ (Liberal Studies) **2)กลุ่มวิชาเลือก** ให้นักเรียนเลือกเรียน 2-3 วิชา จากวิชาเลือกที่จัดไว้ให้ 20 วิชาเลือก บวกกับวิชาที่ประยุกต์อื่นๆ และ **3)กลุ่มวิชาประสบการณ์ชีวิตอื่น ๆ** ได้แก่ 1)ศีลธรรมและหน้าที่พลเมือง (Moral & Civic Education) 2)การบริการชุมชน (Community Service) 3)การพัฒนาสุนทรียภาพ (Aesthetic Development) 4)พลศึกษา (Physical Development) 5)ประสบการณ์วิชาชีพต่างๆ (Career-related experiences)

ระดับอนุบาล ชั้นปีที่ 1-3 เป็นการเตรียมความพร้อมด้านภาษา คณิตศาสตร์เบื้องต้น ตัวเองกับสังคม วิทยาศาสตร์กับเทคโนโลยี ศิลปะศึกษา พลศึกษา การออกกำลังกายและสุขภาพ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาตอนต้น เรียน 4 วิชาหลัก แต่ค่อยๆ เพิ่มมากขึ้นตามพัฒนาการของเด็ก ในกลุ่มวิชา วิทยาศาสตร์ สังคมและมนุษยศาสตร์ เทคโนโลยีการศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา ส่วนใหญ่จะเรียนรู้ครึ่งวัน วิชาศิลปศาสตร์จะพาเด็กออกนอกห้องเรียนผ่านประสบการณ์ 5 ด้าน ได้แก่ คุณธรรมและความเป็นพลเมือง พัฒนาการด้านสติปัญญา การบริการชุมชน พัฒนาการด้านค่านิยม สมรรถภาพด้านร่างกาย และทักษะประสบการณ์ด้านอาชีพ

มัธยมศึกษาตอนปลาย เรียนเข้มใน 4 วิชาหลัก ถึง 45-50% เรียนวิชาเลือกอีก 2-3 รายวิชาที่ตนเองสนใจและถนัด คิดเป็น 20-30% เรียนประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านโครงการผ่านกิจกรรม และผ่านสาระประสบการณ์ 5 ด้าน 10-15%

หลักสูตรในระดับโรงเรียน เน้นเป้าหมายการเรียนรู้ 7 ประการ คือ ความรับผิดชอบ อัตลักษณ์ของชาติ การอ่าน ทักษะการใช้ภาษา ทักษะการเรียนรู้การใส่ใจความรู้ใหม่ และการดูแลสุขภาพของตนเอง

การปฏิรูประบบการจัดการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ฮ่องกงใช้สื่อเทคโนโลยีในการสอนและในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูง เด็กเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การบอกความรู้ให้แก่นักเรียนแบบสมัยศตวรรษที่ 19-20 หายไป การเรียนรู้ผ่านโครงการ ผ่านการได้ฝึกลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้ผ่านบรรยากาศสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกระตุ้นให้เกิดแรงกระตุ้นหรือแรงบันดาลใจ สร้างลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้แก่คนในสังคมสูง

การปฏิรูประบบการวัดและประเมินผล (Assessment alignment) ยกเลิกการสอบ o-level, A-Level โดยใช้การประเมินระดับประเทศครั้งสำคัญเพียงครั้งเดียวในระดับเกรด 12 ระดับผลการเรียน จะประกาศผลการเรียนเป็นระดับ คือ ระดับ 1, 2, 3, 4, 5 และระดับ 5 บวก 1 ดาว (เฉพาะกลุ่มคะแนนสูงระดับประเทศ) และระดับ 5 บวก 2 ดาว (เป็นกลุ่มที่มีคะแนนดีสุดยอด) นอกจากนี้ นักเรียนแต่ละคนจะต้องทำอัตชีวประวัติการเรียนรู้ (Profile) ที่มีผลการเรียน ประสบการณ์ที่เคยเข้าร่วม รางวัลที่เคยได้รับความสำเร็จนอกห้องเรียน ความมุ่งมั่น ความสนใจ การเรียนรู้ในอนาคต และอื่นๆ เพื่อนำเสนอมหาวิทยาลัยที่จะเรียนต่อ โดยทางมหาวิทยาลัยหรือในสายวิชาชีพเฉพาะทาง จะดูจากผลการเรียนใน 5

ระดับ รวมกับการดูตัวชี้วัดการเรียนจาก Profile

การปฏิรูปการวัดประเมินผลการศึกษา ทำให้การศึกษาของฮ่องกงมีความหมายมากขึ้น มีคุณภาพเพิ่มขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการเรียนไปมากมาย เพราะวิธีการวัดผลประเมินผล การเรียนจะเป็นปัจจัยที่กำหนดวิธีการเรียนได้ด้วย

เสียดายที่นักปฏิรูปการศึกษาไทยไม่เคยได้หยิบยกเรื่องการวัดผลประเมินผลการศึกษาของไทยที่มีปัญหาตลอดนี้ขึ้นมาปฏิรูปเลย ทั้งๆ ที่ระบบการวัดประเมินผลการศึกษาของไทยล้มเหลวมากที่สุด ทั้งๆ ที่การปฏิรูปการศึกษาไทยตั้งแต่ปี 2521-ปัจจุบัน มีการปฏิรูปมาแล้วหลายครั้ง แต่ระบบการวัดประเมินผล ไม่ได้รับการปฏิรูปเลย ปัญหาที่พบในระบบการวัดผลประเมินผลของการศึกษาไทย เช่น เด็กสอบตกแต่ก็ยังไม่เลื่อนชั้น การใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ ก ข ค ง (Multiple Choice) ที่ครูบางคนไม่ได้ตรวจข้อสอบจริงแต่สามารถยกเมฆให้ผลการสอบได้ โดยผู้บริหารโรงเรียนหรือหัวหน้าหมวดวิชาไม่ทราบ เด็กสามารถลอกข้อสอบเพื่อนได้ง่าย การสอบตกสะสมที่เด็กชั้นตัวประโยค ม.3, ม.6 ต้องมารอขอสอบซ่อมในวันที่จะมาขอรับใบประกาศนียบัตร เป็นระบบการวัดผลประเมินผลที่มีปัญหาตลอด การวัดผลที่ทำลายระบบการเรียนตลอดภาคเรียน

รัฐบาลฮ่องกงได้ประกาศนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่ชัดเจน ทำให้คนฮ่องกงเห็นเป้าหมายของหมาย การปฏิรูปการศึกษาร่วมกันทั้งประเทศ ปี ค.ศ.2000 ฮ่องกงได้นำร่องการปฏิรูปหลักสูตร ป.1-ม.3 ได้นำเสนอภาพใหม่ของระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา ปี 2005 และได้นำร่องทดลองใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ปี 2009 ทำให้ผลผลิตนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายรุ่นแรก ที่จบการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและการเข้ารับการทำงานในปี 2012 มีคุณภาพสูง

ผลที่ปรากฏชัดแจ้งจากการปฏิรูปการศึกษาของฮ่องกงในรอบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ฮ่องกงเจริญก้าวหน้าอย่างมากมาย การค้าขยายตัวสูง เป็นศูนย์กลางการเงินของโลก ประชาชนสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างคล่องแคล่ว การศึกษาของฮ่องกงนำพาประเทศสู่ความเป็นเลิศ (Excellence) อย่างลงตัว ผลการสอบวัดผลของสถาบัน PISA ของฮ่องกงในครั้งล่าสุด (ค.ศ. 2012) อยู่ในระดับ Top ten ของโลกอย่างน่าชื่นชม

สิ่งที่นักการปฏิรูปการศึกษาของไทยหรือของหลายประเทศควรได้เรียนรู้จากฮ่องกงคือ การปฏิรูปการศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปฏิรูปหลักสูตร ปฏิรูปเนื้อหาวิชาที่เรียนให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริงและสัมพันธ์กับความเป็นจริงในสังคมในศตวรรษใหม่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง Learning by Doing ผ่านระบบโครงการผ่านการศึกษาในสถาน ผ่านการทดสอบที่ไต่ลงมือแสดงวิธีการค้นหาคำตอบเอง ผ่านสถานประกอบการหรือการศึกษานอกสถานที่ ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษาที่สามารถสะท้อนให้รู้ได้จริงๆ ว่าผู้เรียนมีความรู้มีความสามารถจริงเพียงใด และด้านปัจจัยสนับสนุนการศึกษาอื่นๆ เช่น โครงสร้างการบริหารการศึกษา หรือปัจจัยการสนับสนุนคุณภาพการจัดการศึกษา ฯลฯ

การจัดการศึกษามีหลายส่วนที่ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้ได้ โดยเฉพาะด้านการปฏิรูปการ
วัดและประเมินผลการศึกษาที่ถูกละเลยของไทยมองข้ามมานาน เป็นจุดที่เป็นไฮไลท์ (High light) ของ
ระบบการศึกษาทั้งระบบ

(ที่มา : มติชนรายวัน 20 พ.ย.2557)